

✦ תורת הסוד · חג השבועות

חג השבועות על פי שער הכוונות

נצח והוד ושני הלוחות, הכתר שהוא תכלית גדלותו של ז"א, טעמו של ליל שבועות וסדר הלימוד שבו, טבילת אשמורת הבוקר, ושתי הלחם. סיכום מסודר מדרוש חג השבועות לרבינו האר"י ז"ל.

דרוש חג השבועות פותח בהוראה: "לחג השבועות צריך שתזכור כל הדרושים שנתבארו לעיל בעניין הפסח ובעניין ספירת העומר". והוא אכן החוליה האחרונה — מה שהתחיל בליל הסדר ונמשך ארבעים ותשעה יום, נשלם כאן. אבל נוסף כאן דבר שלא היה קודם: **הכתר**, שהוא תכלית גדלותו של ז"א, ואין הוא נמשך אלא בלילה הזה ועל ידי העוסקים בתורה. המקורות: שער הכוונות, דרושי חג השבועות דרוש א. כל חשבון נבדק מול נוסח הספר.

מסדרת דרושי המועדים באתר: ראש השנה · ברכת אבות ורי"ו · יום הכיפורים · חג הסוכות · חנוכה · פורים · פסח וספירת העומר · שבת.

א — המשך ישיר לספירת העומר: נצח והוד ושני הלוחות

בשבעת שבועות הספירה נתפשטו המוחין בשבע בחינות שבז"א — "חכמה ובינה, וחסדים וגבורות שבדעת, והחסד והגבורה והתפארת; וגם המלכות נכללת עם התפארת, יען כי היא דבוקה יחד עמו אחור באחור". נמצא שדבר אחד עדיין חסר: נצח והוד.

"ועתה בחג השבועות נתפשטו גם בנצח והוד שבו, והם סוד **שתי לוחות האבנים** שניתנו ביום שבועות — כנזכר בזוהר, דתרין לוחין אינון נצח והוד. וכיוון שנתפשטו עד שם, אז מזדווג היסוד דז"א עם המלכות בבחינת זיווג דגדלות גמור."

שער הכוונות, דרושי חג השבועות דרוש א

וזהו שלב הסיום של המהלך כולו: בליל הסדר היה זיווג עליון "מסטרא דלעילא" בלבד, ובשביעי של פסח זיווג דקטנות — וכאן, ביום החמישים, הזיווג הגמור. ראה פסח על פי שער הכוונות.

ב — הכתר: תכלית גדלותו של ז"א

ועוד עניין נוסף, והוא עיקר החג. בשבעת השבועות כבר הגדיל ז"א "גדלות גמור, אפילו בגדלות השני שהוא בחינת חכמה ובינה עילאין" — עד שיעור קומת אבא ואמא כולם. ובכל זאת:

"ואין בו אלא בחינת גדלות מן חכמה ובינה שבו ולמטה, שהם מקום המוחין שלו; אבל בחינת הכתר שבו עדיין חסר ממנו — כי הוא נעשה מן אריך אנפין עצמו, כנודע שאבא ואמא הם בחינת חכמה ובינה דאריך אנפין. ולכן צריך שיעלה עתה ז"א בחג השבועות עד למעלה עד אריך אנפין, כי זהו תכלית גדלות ז"א — כי אז גדל ז"א ולוקח כל קומת אריך אנפין ונעשה כמוהו."

ומפנה שם הרב לדרוש הראשון של פסח, שבו נתבאר מהלך כל מדרגות הגדלות על סדר משנת "הוא היה אומר, בן חמש שנים למקרא" — "כי כמה מדרגות יש בעניין גדלות ז"א, ותכליתם הוא בעלותו עד אריך אנפין — כי אז עולה עד מקום הדיקנא קדישא דיליה".

ג — הזקן שהלביין: ים סוף ומתן תורה

ומכאן מתפרש מאמר חז"ל ידוע, ובדרך שהיא כולה עקבית עם לוח הזמנים של הדרושים שקדמו:

המעמד	כיצד נדמה	הטעם
קריעת ים סוף — שביעי של פסח	"כדמות בחור וזקנו שחורה, כאיש מלחמה יעיר קנאה"	"כי ביום שביעי של פסח היה בזמן קטנותו — ולכן דיקנא דיליה שחורה, כי כך היא דיקנא דז"א שחורה כעורב, כנזכר באדרא רבא"
מתן תורה — חג השבועות	"נדמה להם כזקן שזקנו לבנה כשלג"	"ובמתן תורה בחג השבועות עלה עד דיקנא דאריך אנפין — ונהפכה זקנו ללבן"

”וכמו שדיקנא דאריך אנפין היא לבנה, דיקנא חוורא, כדכתיב ‘ושער ראשה כעמר נקא’ — כן דיקנא דז”א בעלותו עד שם נהפכת גם היא ללבן; וגם הוא נקרא ‘זקן’, כי הגיע לימי הזקנה, כבן שבעים או שמונים שנה שמלבין זקנו”. ולכן “נדמה להם אז כזקן לובש לבנים, כמו שאמר הכתוב ‘לבושיה כתלג חיזור’”.

ד — ליל שבועות: למה אין ישנים בו

ומתי נכנס הכתר? “הנה הוא מתחיל להיכנס בו בתחילת ליל שבועות, ואינו נגמר להיכנס עד אשמורת הבוקר; ואחר כך בתפילת שחרית ומוסף של יום שבועות — אז מזדווג עם נוקבא רחל”.

ומכאן שתי הלכות:

- **איסור הזיווג בליל שבועות.** “ולכן הזיווג התחתון נאסר בליל שבועות, כי גם למעלה לא יש זיווג עד היום”.
- **שלא לישון כלל.** “ולא עוד, אלא שצריך האדם שלא לישון בלילה הזאת כלל, ולהיות כל הלילה נעורים ועוסקים בתורה” — כנזכר בהקדמת ספר הזוהר ובפרשת אמור.

”ודע כי כל מי שלא יישן בלילה הזאת כלל, אפילו רגע אחד, ויהיה עוסק בתורה כל הלילה — מובטח לו שישלים שנתו, ולא יארע לו שום נזק בשנה ההיא; וכמו שכתב הרשב”י בהקדמת בראשית: ‘דייפוק ההוא שתא בשלם’. ולא עוד, אלא שהוראת חיי האדם בשנה ההיא תלויה בעניין זה: כי אם לא יישן כלל — ודאי שלא ימות בשנה ההיא, ודי בזה.”

וזוהו שורש המנהג: “ולכן פשט המנהג הזה בישראל, לעסוק בתורה כל ליל חג השבועות. ואמנם העניין הוא זה: כי על ידי היותם עוסקים בתורה כל הלילה, הם ממשיכים את הכתר הנזכר בז”א, שהוא בחינת דיקנא דאריך אנפין שז”א עולה עד שם”.

ה — סדר הלימוד של הלילה

ומיד נותן הרב סדר מפורט — “וזוהו הסדר של המקרא שתעסוק בו בלילה הזה, כדי להמשיך הכתר הנזכר”:

היכן	מה קוראים
פרשת בראשית	מתחילת הפרשה עד "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם"; ואחר כך מדלגים וקוראים שלושה פסוקים אחרונים של בראשית
כל שאר הפרשיות	שלושה פסוקים ראשונים ושלושה אחרונים מכל פרשה ופרשה. "ואם נזדמנה פרשה קטנה של ארבעה או חמישה פסוקים — הן בהתחלת איזו פרשה הן בסופה — תקראנה כולה"
פרשת יתרו	שלושה פסוקים ראשונים; ומדלגים וקוראים מן "בחודש השלישי לצאת בני ישראל" עד סוף הפרשה
פרשת משפטים	שלושה פסוקים ראשונים; ומדלגים וקוראים מן "ואל משה אמר עלה אל ה'" עד סוף הפרשה
פרשת ואתחנן	שלושה פסוקים ראשונים; ומדלגים וקוראים עשרת הדיברות השניות — מן "ויקרא משה אל כל ישראל" עד סיום פרשת שמע ישראל, שהוא עד "ובשעריך"; ומשם מדלגים לשלושה פסוקים אחרונים
פרשת ראה	שלושה פסוקים ראשונים; ומדלגים וקוראים מן "שבעה שבועות תספור לך" עד סוף הפרשה
נביאים וכתובים	"תקרא כל נביא ונביא וכל כתוב וכתוב על דרך הנזכר — שלושה פסוקים ראשונים ושלושה אחרונים שבכל אחד ואחד מהם, עד שתסיים כל הכ"ד ספרים"
מגילת איכה	"תקראם בלחש, מפני שהוא יום טוב"
מגילת רות	"תקראנה כולה"
יחזקאל	הפטרת יום א' של שבועות כולה — מן "ויהי בשלושים שנה" עד תשלומה; ומדלגים ל"ותשאני רוח"; ומשם לשלושה פסוקים אחרונים שבו
חבקוק	שלושה פסוקים ראשונים; ומדלגים ל"וה' בהיכל קודשו" ו"תפילה לחבקוק" עד סוף הספר — "כי זאת היא הפטרת יום ב' דשבועות"
שאר הלילה	"ואחר כך שאר הלילה — בסודות התורה ובספר הזוהר, כפי השגת שכלך"

"וזהו הסדר המוכרח בעניין המקרא" — כלשונו.

ו — אשמורת הבוקר: שושביני דמטרוניתא

“ובהגיע אשמורת הבוקר, מעט קודם עלות השחר, בעת שמשחירין פני הרקיע במזרח — אשר אז נקרא **אילת השחר** — אז צריך שתטבול במקווה, ותכוון אל **המקווה העליון** שהוא כתר עליון דז”א הנמשך לו בלילה הזה, והוא נקרא **שער החמישים**. ועליו נאמר ‘וזרקתי עליכם מים טהורים’.”

שני דברים נעשים בלילה הזאת: “הראשון הוא להמשיך את כתר העליון דז”א על ידי עסק התורה כנזכר. ואחר כך באשמורת הבוקר — **אנו נעשים ‘שושביני דמטרוניתא’**, רחל נוקבא דז”א, ומוליכין את הכלה הכלולה לבית הטבילה, וטובלת במקווה העליון הנזכר שהוא הכתר; וגם אנחנו, שושביני דילה, טובלים עמה.”

ומיד מסייג הרב בדיוק רב, שלא ייעשה בזה טעות: “**אבל אל תטעה לומר כי אז היא עולה עד הכתר דז”א**; אבל היא מקבלת במקומה למטה טהרה וטבילה מלמעלה, מכתר דז”א, בסוד ‘וזרקתי עליכם מים טהורים’. ואחר כך, על ידי תפילת שחרית ומוסף דיום שבועות ממש — אז היא עולה כמוהו, ואז הם מזדווגים יחד.”

ז — שער החמישים: חצי החסד שעולה

ומוסיף מהרח”ו תוספת ביאור (בלשון “ונראה לעניות דעתי ששמעתי ממורי ז”ל”), והיא המבארת למה דווקא “שער החמישים”:

“כבר נתבאר אצלנו כי הכתר דז”א והכתר דנוקבא **תמיד נעשים ברגע אחד**. והעניין הוא כי החסד המתפשט בתפארת דז”א, להיותו במקום מגולה, לכן ניתוסף הארתו ונגדל כפליים ונחלק לשניים: **חציו עולה למעלה בכתר דז”א, וחציו יוצא ממקום החזה דרך אחורי התפארת וניתן אל רחל לצורך כתר שבה**. והנה בעלות חצי החסד עד מקום הכתר דז”א — אז יורד הכתר דז”א מלמעלה, שהוא בחינת דיקנא דאריך אנפין, ויורד עד ראש ז”א ונעשה בו בחינת כתר על ראשו.”

ומכאן השם: “יש באימא חמישים שערים, שהם סוד חמשת החסדים שבה; וכשנגמרים אלו החמשת חסדים שלה להתפשט בז”א — אז יורד חצי התפארת של אימא להיות כתר בראשו. ונמצא כי עניין הכתר אינו אלא על

ידי החסדים של אימא — ולכן נקרא שער החמישים, ולכן בא הכתר דז"א באחרונה מכל שאר בחינות דז"א". ומאותו חצי החסד שעלה — "שהוא בחינת מים כנודע — משם נמשכים בנקבה וטובלת בהם, בסוד יוזקתי עליכם מים טהורים". נמצא שהטבילה של אשמורת הבוקר והכתר שירד בראש ז"א הם מעשה אחד.

ח — כוונת הטבילה: מקו"ה

בכוונת הטבילה עצמה מקדים מהרח"ו הודאה נדירה בכנותה: "שמעתי ושכחתי, ושאלתי את פי הרב רבי יצחק ז"ל אם היה זוכר, ואמר לי כי לא היה זוכר היטב. אבל הנראה לעניות דעתי שזה הוא מה ששמע ממורי ז"ל". וזו הכוונה:

השלב	החשבון	המספר
שתי אותיות י"ה הראשונות שבהוי"ה דע"ב ודס"ג	יו"ד ה"י · יו"ד ה"י	$35 + 35 = \text{ע' } (70)$
ועמם שני מילויי ההויות	מילוי ע"ב = מ"ו (46); מילוי ס"ג = ל"ז (37)	יחד פ"ג (83)
הכול יחד	$\text{ע' } + \text{פ"ג}$	קנ"ג (153)
הסר שני כוללים של שני השמות	$153 - 2$	קנ"א = מקו"ה (151) בדיוק

"ותכוון שהיא טובלת עתה במקווה הזה, לקבל הכתר שבה כנזכר".

ורמז נאה שעולה מכאן: אותו חשבון קנ"א הוא גם אהי"ה דההיץ, והוא בעצמו מקו"ה — כפי שנתבאר בעניין הרחיצה שבחמשת העינויים. ראה יום הכיפורים על פי שער הכוונות.

ט — שתי הלחם: חיטה וכ"ב אותיות

הדרוש חותם בהשוואה שהיא סיכום כל חמישים הימים בשורה אחת — בין קרבן הפתיחה לקרבן הסיום:

הקרבן	מתי	מה ניתן בנוקבא	החשבון
עומר שעורים	ליל ראשון של ספירת העומר	חמש הגבורות מנצפ"ך בלבד — "לעשות בהן כלי"	מנצפ"ך כפול = תק"ס (560); ועם עשר אותיותיהן — תק"ע; ועם חמש האותיות השורשיות — תקע"ה = שער"ה (575) בדיוק
שתי הלחם מן החיטים	יום החמישים — חג השבועות	"אז מזדווגים זו"ן, ונותן בה טיפת מיין דכורין שהם חמשת החסדים "	חיטה = כ"ב (22) — "והם סוד כ"ב אותיות דאלפא ביתא, שהם כלולים בטיפת החמשת חסדים שמהם נוצר הוולד"

והדיוק שבדבר: "כי חמש אותיות מנצפ"ך היתרות על כ"ב אותיות האלפא ביתא הן בחינת חמש הגבורות — וכבר נכנסו בליל ראשון של העומר בסוד מנחת שעורים". נמצא ששני הקרבנות יחד הם כ"ז האותיות כולן: השעורים הביאו את החמש, והחיטים את הכ"ב.

י — תפילת יום שבועות

ולבסוף מביא הרב סדר תפילה ליום זה: "יום שבועות יקרא שלוש פעמים י"ג מידות, ואחר כך יאמר תפילה זו" — ובקשה שכולה ברוח אחת:

"ריבונו של עולם, מלא כל משאלותיי והפק רצוני, ותן שאלתי לי ולבני ביתי לעשות רצונך בלבב שלם; ומלטנו מיצר הרע ומפגע רע, ותן חלקנו בתורתך, וזכנו ללמוד תורה וחכמה, לעשות מעשים טובים בעיניך וללכת בדרכים ישרים לפניך; וקדשנו בקדושתך כדי שנוכה לחיים טובים הארוכים ולחיי העולם הבא, ושמרנו ממעשים רעים ומיצר הרע ומכל שעות רעות המתרגשות לבוא בעולם — והבוטח בה' חסד יסובבנהו, אמן כן יהי רצון."

שער הכוונות, דרושי חג השבועות דרוש א

"ויחזור התפילה שלוש פעמים, ואחר כך יקרא שלוש פעמים 'ואני תפילתי לך ה' עת רצון'. וכן יעשה במוסף, וביום ב' ביוצר".

- שער הכוונות, דרושי חג השבועות — **דרוש א** (והוא הדרוש היחיד שבשער הכוונות לחג השבועות): נצח והוד ושני הלוחות, הכתר ועליית ז"א עד אריך אנפין, הדיקנא שהלבינה, ליל שבועות וסדר הלימוד, טבילת אשמורת הבוקר, שער החמישים, שתי הלחם, ותפילת יום שבועות.
- הפניות שבתוך הדרוש: דרושי הפסח וספירת העומר (שהדרוש פותח בהוראה לזכור אותם); דרוש א דחג הפסח בעניין משנת "בן חמש שנים למקרא"; הקדמת ספר הזוהר לפרשת בראשית ופרשת אמור (עסק התורה בלילה, וטבילת הכלה ושושבינין); אדרא רבא (דיקנא דז"א); ספר התיקונים (שער החמישים).
- הנוסח שנבדק: מהדורת ויקיטקסט של שער הכוונות (he.wikisource.org).

הערה על הלימוד

דרוש חג השבועות שבשער הכוונות הוא דרוש אחד, והוא בנוי כהמשך ישיר לדרושי הפסח וספירת העומר — ואי אפשר להבינו בלעדיהם, כהוראת הרב בפתיחתו. שני סייגים של מהרח"ו הבאנו במקומם: תוספת הביאור בעניין חצי החסד ושער החמישים מובאת בלשון "ונראה לעניות דעתי ששמעתי ממורי ז"ל"; ובכוונת הטבילה שבאשמורת הבוקר הוא כותב במפורש "**שמעתי ושכחתי**, ושאלתי את פי הרב רבי יצחק ז"ל אם היה זוכר, ואמר לי כי לא היה זוכר היטב... וזהו הנראה לעניות דעתי ששמע בזה, ואינו זוכר היטב". סדר הלימוד שהובא כאן הוא הסדר כפי שהוא בשער הכוונות, וכל החשבונות שבמאמר נבדקו ועולים **בדיוק**, בלי צורך בכולל. הדרוש הוא סיכום לימודי בלבד, ואין ללמוד ממנו הלכה או מעשה; המנהגים למעשה — כמנהג אבותינו של כל אחד ובהוראת רבו.

◆ קישורים לנוסח שנבדק

- שער הכוונות — דרושי חג השבועות דרוש א